

ראה

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה
(יא, כו).

המפרשים (דעת זקנים, בעל הטורים, ורבנו בחיי) עמדו על מה שהתחיל הכתוב בלשון יחיד 'ראה' וסיים בלשון רבים 'לפניכם'. עוד יש לדקדק מה שנקט לשון 'אנכי' דיקא ולא 'הנני' וכיוצא בזה. ועוד מדוע נאמר 'היום', הרי בא לזרז אותם מכאן ולהבא ולעולם, ואם כן למה לו להזכיר לשון 'היום'.

ובבעל הטורים איתא, 'ראה אנכי', 'ראה' עשרת הדברות שפתח ב'אנכי' ותקנים אותם, כי כל המצוות כלולות בהם. וצריך באור פונתו, הרי צריך לקיים את כל מצוות התורה, ואם כן מדוע יש לראות דוקא את עשרת הדברות.

ונקדים דברי קדש ב"ק אאמו"ר וצללה"ה שבאר פסוק זה "ראה אנכי נתן לפניכם", על פי המשל הנודע מהבעל שם טוב זי"ע, שהיה מלך שעשה מחיצות הרבה באחיות עינים, שהיה קשה לכנס לפלטרין שלו, ומי שהוא כסיל, כשרואה מחצה הראשונה ונחשים ועקרבים, נסוג ואינו הולך הלאה, אבל החכם עיניו בראשו ומתחיל להתגבר על כל המניעות ומכשולות ומתנגע הרבה לעבר את

המחצות עד שזוכה לבוא אל המלך עצמו, וכלום חסר בבית המלך, ואז רואה שאין שום מחצה והסתר. וזהו "ראה אנכי נתן לפניכם וגו' ברכה וקללה", הינו שתראה ותתבונן, דאף שנראה שיש חס ושלום רק בחינת קללה, מכל מקום הקללה אינה אלא לבוש והסתר לברכה, אלא שצריכים לשבר את המחצות וההסתרים, ולהתבונן שגם בתוך ההסתר והקללה גם שם כפיכול מסתתר אנכי ה' אלקיך (שמות כ, ב), עד שבאים ועומדים לפני ה', וסרים כל המחצות ומקבלים רק שפע ברכות, עכד"ק.

גם בשפל המצב יכולים במהרה לשוב ולבוא למדרגות רמות

ולבאר כל הנזכר אפשר לומר, דהנה על מה שפתח ה' בעשרת הדברות באמירת אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגו' (שמות כ, ב), הקשו קמאי (אבן עזרא שם בשם רבנו יהודה הלוי) למה לא אמר להם 'אנכי ה' אלקיך אשר בראתי שמים וארץ'. ויש לבאר בזה, דהנה עקר יציאת מצרים היתה על מנת לקבל את התורה ולעבד את ה', כמו שכתוב "בהוציאתך את העם ממצרים תעבדוני" וגו' (שמות ג, יב), ואף על פי שבני ישראל היו

בשפּל המצב בעת יציאת מצרים, עד כדי כך דאיתא מהאר"י חקדו"ש זי"ע (שער המצות פרשת שמות עפ"י זוהר ח"א קיז, א) שהטעם שהצורך להיות "ועבדתי בארץ מצרים" וגו' (שמות יב, יב) אני ולא מלאך וכו' (הגדה של פסח), הוא מחמת שבאם היה מלאך בא להוציאם מטמאת מצרים היה גם הוא נופל במ"ט שערי טמאה, ועם כל זאת אנו רואים איך בזמן קצר של מ"ט ימי הספירה נתעלו לרום המעלה, עד שאמר להם הקדוש ברוך הוא (שמות יט, ה-ו) "והייתם לי סגלה מכל העמים", "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", והגיעו למדרגת מלאכים עד שאמרו 'נעשה ונשמע' כמותם. ומזה אנו רואים, כי באם זוכים לעשות תשובה, אזי אף על פי שנמצאים בשפּל המצב, אפשר להגיע בזמן קצר למדרגות עליונות.

וזהו למוד גדול לדורות לכלל ולפרט, לכל יתיאש האדם חס ושלום מחמת מצבו השפּל, כי בכל עת ובכל מצב שנמצאים אפשר בזמן קצר להגיע לרום המדרגות. ועל כן התחיל ה' בקבלת התורה באמירת 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים', ללמד לדורות כל זאת, אשר אין להתיאש מלהתקרב לתורה ולעבודת ה', וכבר בתחלת קבלת התורה הראנו הקדוש ברוך הוא שאפשר להתעלות משפּל המצב ולהגיע בזמן קצר לרום המדרגות. ויש לומר דענין זה גם הוא כלול בדברי כ"ק אאמו"ר וצללה"ה 'ראה אנכי', שצריך לראות שהקדוש ברוך הוא בעצמו נמצא

גם בהסתר ובשפּל המצב, כי הרי אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו לא היה יכול לו, הינו שאלמלא היה הקדוש ברוך הוא נמצא כביכול עמו בסתר המדרגה לא היה יכול כלל לנצח היצר, וכמו ביציאת מצרים שרק הקדוש ברוך הוא בעצמו היה יכול להוציאם מידי הקלפות, ועל ידי שיתבונן שהקדוש ברוך הוא בעצמו נמצא עמו והוא העוזרו נגד היצר, על ידי זה יוכל להתעלות משפּל המצב לרום המדרגות, ולראות שאין שום מחצה והסתר.

וזהו 'ראה אנכי נתן לפניכם היום', ופרש בעל הטורים ראה אנכי שכתוב בעשרת הדברות, שמשם נלמד את היסוד הגדול הזה שביא לקיום כל התורה והמצוות, על ידי שיתבונן שאנכי הוא שעושה נגד היצר ונמצא כביכול גם בתוך ההסתר, ולכן אף על פי שאתה בבחינת ארץ מצרים יכול אתה לבוא לרום המעלה. ומוכן גם מה שאמר 'היום', להדגיש שהוא למוד לתמיד לכל עת ומצב שנמצאים, אשר אפשר להתרומם לרום המדרגות ולחזור בתשובה שלמה.

הקדוש ברוך הוא עוזר לאדם לפי ערך עשייתו והכנתו

אמנם אף שיש בחינת אנכי ודבר ה' המחיה את הכל, ועוזרו ומסייעו להתגבר לצאת משפּל המצב, מפל מקום עדין תלוי הדבר בכל אחד לפי ערך הכנתו וכל אחד לפי דרגתו, וכשם שמצינו בקבלת

באם הקדוש ברוך הוא מל ועוזרו לשוב, אז אפשר לשוב בתשובה, ואם כן אפשר להגיע לתשובה תמיד אפלו כשעומד בדרגה נמוכה.

והנה פרשת ראה נקראת בחדש אלול להראות לנו את כל זאת, שתמיד בכל מצב יכולים לזכות לחזר בתשובה שלמה, ולא נתיאש חס ושלום.

הקדוש ברוך הוא יעזר שנזכה לשוב בתשובה שלמה, ובזכות זה נזכה לגאל כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (עיין סנהדרין צז, ב וכפרוש מהרש"א שם) אין ישראל נגאלים אלא בזכות התשובה, אמן כן יהי רצון:

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה (יא, כו).

מפרשי התורה (דעת זקנים, בעל הטורים, ורבינו בחיי) עמדו על אמרו 'ראה' בלשון יחיד, והלא לרבים דבר. ועוד, מהו זה שסים 'לפניכם' בלשון רבים, וגם מהו שנאמר 'אנכי' ולא נאמר 'ראה ה' נתן'.

כשישראל באחדות אין בהם חסרון

ואפשר לבאר, דהנה הכתוב אומר (במדבר כג, כא) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", והקשו בספרים הקדושים (ישמח ישראל, תפארת שמואל), הלא כל האומר הקדוש ברוך הוא ותן יתרו

התורה שאף ששמעו כלם דברי ה', אף כל אחד קבל לפי מדרגתו כידוע (עיין להלן ד"ה ראה [החמישין]), ועל כן אמר הכתוב 'ראה' בלשון יחיד, כי לראות רואים כלם כאחד את דבר ה', אך מצד קבלתם כל אחד מקבל לפי ערך הכנתו ולפי דרגתו, ועל כן אמר 'לפניכם' בלשון רבים.

הקדוש ברוך הוא עוזר לאדם לשוב בתשובה

עוד נרמז באמרו 'נותן לפניכם היום', על דרך שאמרו בזהר הקדוש (ח"ג רלא, א) "ויהי היום" דא ראש השנה, שהקדוש ברוך הוא נותן לפנינו את יום ראש השנה, ואת חדש אלול שלפניו שהוא זמן תשובה והכנה לקראת יום זה. ולזה יש לזכר 'ראה אנכי', שהקדוש ברוך הוא כביכול בעצמו נמצא עמו בסתר המדרגה לעזור לחזר בתשובה, ויזכר שבכל מצב אפשר להתעלות ולהגיע למדרגות ולתשובה בכח בחינת 'אנכי', וכענין 'אנכי' שנאמר בעשרת הדברות.

'אשר אנכי נותן לפניכם' מרמז שהקדוש ברוך הוא עוזר לאדם לחזר בתשובה, כי אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו לא היה יכול לו (סוכה נב, ב) ובזה אפשר לפרש הרמז הידוע (בעל הטורים נציבים, מהרי"ל ראש השנה, של"ה ראש השנה פרק נר מצוה) "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך" ראשי תבות אלול, כי נתבאר שהקדוש ברוך הוא צריך לעזור לו, ובלא זה אי אפשר לבוא לידי תשובה, וזהו ומל ה',

‘ואהבת לרעך כמוך אני ה’’, הינו משום כי אני ה’ שכן בתוך כל אחד ואחד מישראל.

עצה לזכות בדיון - להיות באחדות

וזהו פונת הכתוב כאן, ‘ראה אנכי’ כי תמיד צריך כל אחד להתבונן שיש אצל כל איש מישראל בחינת ‘אנכי’ חלק אלוה ממעל, ולכן אמר בלשון יחיד, כי התבוננות הוא דבר השיך אצל כל אחד ואחד לעצמו, מאחר שיש חלוק בין מדרגת התבוננות דאדם זה להתבוננות חברו (ועל דרך זה איתא באבן עזרא ובעל הטורים) וזהו ‘נותן לפניכם היום’, דידוע מספרים הקדושים שבכל מקום שנאמר ‘היום’ רומז על ראש השנה, ובא הכתוב לומר, כי ההכנה לקראת ראש השנה הוא בענין זה של ‘ראה אנכי’, שיהא כל אחד יודע ומכיר שיש אצל חברו בחינת ‘אנכי’, ועל ידי זה גיע לאהבה ורעות עמו, וממילא יבואו לבחינת ‘לפניכם’ בלשון רבים, שיבואו לידי אחדות, אשר זאת היא העצה לקראת ימי הדיון, כי על ידי זה יהא מתקנים הכתוב “לא הביט און ביעקב וגו’, ה’ אלוקיו עמו”, ומהפך מדת הדין לרחמים עליו, על ידי שישראל הם בבחינת ‘בתרועה’, באהבה ורעות.

ובזה יתפרש מאמר חז”ל (ראש השנה יח, א) בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון כבני אמרנא [פרש רש”י, כבשים שמונין אותן לעשרן ויוצאין בזה אחר זה בפתח

חזיו (בבא קמא נ, א), ותרצו, דכונת הכתוב היא, דכאשר בני ישראל הנם באחדות וברעות, אזי מדת הדין התובעת לפרע מהם על מעשיהם אינה יכולה לשלט עליהם, כיון שכללות ישראל הוא לעולם בבחינת טוב, דרך אצל יחיד שיך למצא חסרונות ופגמים, אבל בכללות ישראל הרי מה שחסר זה ממלא זה, וממילא כאשר בני ישראל הם בהתכללות ואחדות אין נמצא בהם שום חסרון, ועל ידי זה מאריך הקדוש ברוך הוא אפו עליהם ומסלק מהם הדינים, עד שובם אליו בתשובה שלמה. וזה הפרוש ‘לא הביט און ביעקב’ וגו’, כאשר ‘ותרועת מלך בו’, תרועת לשון חבה ורעות (על דרך פרוש רש”י שם)

ועל דרך זה פרש ב”ק זכני מלענמשנא זצ”ל הפסוק (תהלים מז, ו) “עלה אלקים בתרועה”, שמדת הדין עולה ומסתלקת כאשר בני ישראל הם בבחינת ‘בתרועה’, ברעות ובאחדות.

ותנה הדרך לבוא לאחדות ואהבת ישראל הוא על ידי התבוננות, כדאיתא בספר הקדוש ישמח ישראל (ר”ח אלול אות ב), “ואהבת לרעך כמוך אני ה’” (ויקרא יט, כ), שהדרך לבוא לאהבת ישראל הוא על ידי שיתבונן אשר לכל אחד ואחד מישראל יש חלק אלקי ממעל (תניא פרק לב), ואם כן איך אפשר חס ושלום לשנא איש מישראל, הלא בזה חוטא לא רק כנגד חברו אלא אף כנגד החלק אלקי ממעל אשר בקרבו, וזהו

קטן, שאינן יכולין לצאת כאחד, ויש לדקדק מדוע המשילו ענין זה לכבשים דוקא. אך יש לומר שרמזו בזה, שכאשר עוברים לפניו בראש השנה, איך היא העצה לזכות לפניו בדין, זהו על ידי 'כבני אמרנא', דידוע דרך הכבשים שכאשר מתיראין מהלכים ביחד, וזה רומז על האחדות, אשר היא העצה וההכנה לקראת יום הדין, כנזכר.

יתן ה' שנופה להיות באהבה ואחווה, ולקבל השפעת קדשת הימים הללו, ויתקבלו תפלותינו ברחמים וברצון לפני אדון הכל, אמן כן יהי רצון:

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה
(יא, כו).

הקשו המפרשים (אלשיך, אור החיים) מדוע נאמר 'היום' לענין הברכה שהוא כשכר על המצות, הרי אמרו חז"ל (ערוכין כב, א) היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.

ואפשר לישב על פי דברי המדרש (בראשית רבה נט, ו) על הפסוק (בראשית כד, א) "ואברהם זקן בא בימים", יש לה אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה. ובאור דברי המדרש הוא, דידוע שאפלו כאשר זכה האדם לאריכות ימים ושנים, אבל באם חס ושלום לא עבד באלו הימים את הבורא יתברך, אינו נקרא

'בא בימים', כי חסרים לו כל הימים שלא עבד בהם את קונו, אך אברהם אבינו שהכיר את בוראו בהיותו בן שלש שנים (נדרים לב, א), ועבד את הבורא באהבה כל הימים, לכן זכה לשני הדברים לימים וזקנה ביחד.

ימי האדם גנוז בהם ברכה וקללה - וביד
האדם הבחירה

וזה מרמז כאן הפסוק 'ראה אנכי נתן לפניכם היום', הינו ראה והבן והתבונן מה חובתו של האדם בעולמו, וזהו 'היום ברכה וקללה' שבבחינת ימים יש ברכה וקללה, שבאם מנצלים את היום לעבודת הבורא הרי זה ברכה, ובאם חס ושלום אין עושים כן אז היום עצמו נהפך לבחינת קללה, כי בעצם היום עצמו מנח חס ושלום קללה אם הוא עובר להביל וריק.

ועל פי זה יש לבאר גם מה שקשה לכאורה איך שיך שיתן הקדוש ברוך הוא קללה, הרי "מפי עליון לא תצא הרעות" (איכה ג, לח) אך לפי האמור יש לפרש, דהקדוש ברוך הוא נותן את 'היום', ואתם בעצמכם מביאים עליכם בו את הברכה או חס ושלום את הקללה. וזהו שנאמר 'ראה אנכי נתן לפניכם היום' בלשון רבים, שכן ה' נותן לכלם את היום בשוה, אך כל יחיד ויחיד צריך לראות האיך להשתמש ביום הזה לטובה, ועל פן נאמר 'ראה' בלשון יחיד. ובאמת שרק יחידים זוכים לבחינת 'ראה', לראות את

חובתם בעולמם ולנצל הימים כראוי, ולא כל אדם זוכה לזה, אך אשרי מי שזוכה לברכה הנמצאת בכל יום ויום.

(*) [ובאשר האדם זוכה לקיים את התורה כראוי, וכל יום ויום מנצל כראוי לתורה ולעבודת ה', לא נשאר חלל ריק בימים, כמו שפרשו בספרים הקדושים (עין נועם אלימלך תולדות, סידורו של שבת ח"ב ג, ג) על הפסוק (בראשית כד, א) "ואברהם זקן בא בימים", "והמלך דוד זקן בא בימים" (מלכים א, א, א), שפא עם כל הימים מלאים בתורה ועבודת ה', ואז כל יום הוא בחינת יום חדש, שמה שלא השיג אתמול הוא מנסה היום להשיג. ועל פי זה יש לבאר דברי הכתוב 'ראה אנכי נתן לפניכם היום', ולכאורה למה נאמר 'היום' הרי זה צווי לכל הימים, אלא שבאם האדם זוכה לקיים את התורה על דרך שנאמר להלן 'את הברכה אשר תשמעון אל מצות ה'', אז כל יום אצלו הוא בחינת יום חדש, בבחינת 'היום', שאין זה אותו יום האתמול שקבל בו התורה, אלא מעתה הוא שב ומתחדש בקבלת התורה. וכיוצא בזה מבאר בחז"ל בספרי (ראה ו), 'אשר אנכי נתן לפניכם היום', יהיו חביבים עליך היום כאלו היום קבלתם אותם מהר סיני, יהו רגילים בפיהם כאלו היום שמעתם אותם.]

יתן ה' שבימים הבאים ימי אלול שהם ימי חשבון הנפש, נזכה להתרומם ונהיה

בבחינת 'בא בימים', ועל ידי זה נקרב קצת הגאולה, אמן כן יהי רצון.

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום. ותקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום (יא, כו-כח).

תרגום יונתן בן עזיאל ית ברכה וית חלופה, וצריך באור מדוע לא תרגם תבת קללה כפשוטו, וכפי שתרגם אונקלוס 'ברכן ולוטין'. עוד צריך באור איך אומר הכתוב 'אנכי נתן לפניכם ברכה וקללה', הרי נודע מספרים הקדושים הכלל כי מפי עליון לא תצא הרעות (איכה ג, לח) [כי מה שיוצא מהקדוש ברוך הוא הכל טוב וקדוש, רק באמת הקדוש ברוך הוא חפץ שיהיו גם מונעים בכדי שיהיה נהורא דנפיק מגו חשוכא, ואף על פי כן אי אפשר שיאמר הקדוש ברוך הוא כף בעצמו, אלא מסבב כן על ידי הקלפות ומעשה התחתונים שבסבתם נהיה כן (עין ערכי נחל שבת שובה דרוש ג. ועל דרך זה בקדושת לוי נשא, וכן פרש בפלגי מים [מבעל נתיבות המשפט] על איכה שם)] ואם כן איך יתכן לומר 'אנכי נתן' על קללה.

עוד צריך באור מה שאמר הכתוב 'את הברכה אשר תשמעו', הרי כבר אמרו (אבות א, ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, ולמה זה הזהירה התורה לקיים המצוות מפני הברכה.

עובדי ה' מקבלים צריכהם מאוצר המלך שלא בתורת שכר

ואפשר לבאר על פי דברי כ"ק זקני הרה"ק משידלובצא וצללה"ה, על מה שאמרו ז"ל (אבות פ"ג, יז) אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין קמח. ובאר על פי משל למלך ששלח חילותיו למלחמה לכבש מדינה אחת, ולצרף זה היו צריכים ללכת ולעבר כמה מדבריות, והכין להם במקומות מיוחדים אסמים מלאים כל טוב מזון ומים ומלבושים וכל הנצרך, אמנם המה בדרך הלוקם נטו מהדרך שציר להם בהמפה שמסר להם, והלכו בדרך אחרים, ועל כן לא מצאו מאומה שום אכל להשיב נפשם, וכמעט שמתו ברעב וצמא. אבל שר צבאם התחכם והתבונן על זאת, כי המלך בודאי הכין להם כל צרכם לדרךם כראוי לחיל המלך, והביט בהמפה וראה כי שם מסמן יפה היאך ילכו והיכן ימצאו כל צרכם, ומיד חזרו לדרך הישר על פי המפה, ואז מצאו כל טוב כיד המלך.

בן הוא הענין, דכאשר שלח הקדוש ברוך הוא נשמותינו לעולם הזה הכין לנו כל הצרכותינו הגשמיים, שבאם נלך בדרך

התורה נמצא כל מחסורנו, כדי שיהא ספק בידינו לקיים תורתו, ובאם האדם רואה שאין לו פרנסה ו'אין קמח', הוא בודאי כי 'אין תורה', מחמת שנטה מדרך הישר, וכאשר יחזור להתבונן בדרך שמורה התורה לילך, שהתורה היא כדגמת המפה שמסר ה' יתברך לישראל צבאותיו היאך לילך בעולם, וישוב לדרך הישר, מיד ימצא כל צרכי ספוקו כנצרך לעובדי עבודת המלך.

ולפי זה נמצא, שמה שאמרה תורה שבאם ילכו בחקות התורה יקבלו שפע ברכה בעולם הזה, אין זה בגדר שכר מצוה, אלא הוא השפע הנתן לעבדי המלך בכדי שיהא ספק בידם לעשות שליחותם בעולם הזה, כשם שהמלך מספק מזון וצרכי חילותיו למען יוכלו לעבדו.

ובזה יש לפרש מה שאמרו (אבות ד, ב) שכר מצוה מצוה, הינו דשפע הטוב הבא בעולם הזה לעושי המצוות, אינו בגדר תשלום שכר, אלא בכדי שיוכל להמשיך בדרך הטובה ולעשות עוד מצוה, מאחר דאם אין קמח אין תורה.

הסימן אם הולך בדרך הטובה

ועל פי זה נמצא שבאמת אין שום רע יוצא מהקדוש ברוך הוא, אלא דבאם האדם איננו הולך בדרך הנכונה, אינו מוצא את הטובות שהניח לו שם המלך, וממילא חסר מכל טוב ורע לו, והינו דהרע בא בדרך ממילא ולא מהמלך.

כי בַּיָּמִים קְדוֹשִׁים אֵלוֹ אָנוּ מְקַבְּלִים עַל מַלְכוּתוֹ, וּכְמִשְׁלַח חֵיל הַיּוֹצֵא בַּצָּבָא שְׂכָרֵי לְנִצָּחַת מַכִּין עֲבוּרִם הַמֶּלֶךְ כָּל הַצְּטֻרְכוּתָם.

בֵּן יִתֵּן ה' שְׁנוּזָה לְשָׁנָה חֲדָשָׁה עִם שְׁפַע בִּרְכָּה, וּלְחַיִּים טוֹבִים וְאַרְפִּים עִם בִּיאַת גּוֹאֵל, אָמֵן בֵּן יִהְיֶה רָצוֹן:

רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בִּרְכָּה וּקְלָלָה. אֵת הַבִּרְכָּה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֵל מִצְוֹת ה' וְנֹ, וְהַקְלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ וְנֹ (יא, כו-כח).

דְּקָדֵק הָאוֹר הַחַיִּים הַקְדוֹשׁ, מֵה שֶׁיֵּד לְשׁוֹן 'רֵאָה' עַל הַדְּבָרִים שְׁדַּבֵּר, גַּם מֵהוּ אָמְרוּ 'אֲנֹכִי' [ע"כ מֵהָאוֹר-הַחַיִּים]. עוֹד יֵשׁ לְדְקָדֵק מֵהוּ לְשׁוֹן 'הַיּוֹם'. עוֹד, מֵהוּ אָמְרוּ 'בִּרְכָּה וּקְלָלָה' שְׁלִכְאוּרָה זֶה לְמוֹתָר, שְׁלֹא הִיָּה צָרִיךְ לֹמַר אֵלָּא אֵת הַבִּרְכָּה וְנֹ, וְהַקְלָלָה וְנֹ.

וּבְמִדְרָשׁ (דְּבָרִים רַבָּה ד, ב) אֵיתָא עַל זֶה הַפְּסוּק, זֶהוּ שְׁאֵמַר הַכְּתוּב (יִרְמְיָה יג, טו) "שְׁמַעוּ וְהִיאֲזִינוּ אֶל תִּגְבְּהוּ" וְנֹ, מֵהוּ 'שְׁמַעוּ וְהִיאֲזִינוּ', אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמַעוּ לְדְבָרֵי תוֹרָה, וְאֵל תְּדַבְּרוּ גְבוּהוֹת כִּי ה' דְּבַר, וְהִיכֵן דְּבַר, "תוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבוּהַ לֵב" (מִשְׁלֵי טז, ה) וְצָרִיךְ בְּאוֹר שְׂיָכוֹת הַמִּדְרָשׁ הַזֶּה בְּעִנְיָן גִּאוּת, לְפָסוּק כָּאֵן.

עוֹד צָרִיךְ לְבָאֵר מֵה דְּאֵיתָא בְּסִפְרֵים אֲשֶׁר אֵלּוּל הוּא רֵאשִׁי תְּבוֹת אֲנִי לְדוּדֵי

וְזֶהוּ 'רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בִּרְכָּה', הֵינּוּ רֵאָה וּפְקִיחַ עֵין עַל דְּרָכֶיךָ, דָּאִם מִהֲלֵךְ אֵתָה בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה צָרִיךְ אֵתָה לְמַצֵּא שְׁפַע הַבִּרְכָּה 'אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם' כְּדִי שִׁיָּהָא סִפְק בִּידְכֶם לְמִלְאוֹת הַשְּׁלִיחוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל 'וְהַקְלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ', הֵינּוּ בָּאִם אֵינְךָ מוֹצֵא הַטּוֹבָה, הַתְּבוּנָה כִּי וְדָאִי אֵינְךָ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַנְּכוֹנָה. [וְזֶהוּ שְׁלַעֲנִין הַבִּרְכָּה נֹאמַר 'נֹתֵן לְפָנֶיכֶם' שֶׁה' נֹתֵן לָהֶם הוּא בְּעֶצְמוֹ כְּשֶׁתִּשְׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתָיו, אֲבָל לְעִנְיָן הַקְלָלָה נֹאמַר 'וְסִרְתָּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּיָּה אֶתְכֶם', שְׁעַל יְדֵי שְׂאֵתָם הִלְכְּתֶם לְהַפֵּךְ מִן הַדֶּרֶךְ הַנִּרְאִית בַּמִּפְּהָ שְׁמוּרָה אֵת דֶּרֶךְ הַיִּשָּׁר, מִמִּילָא תִּמְצְאוּ הַקְלָלָה].

וְזֶהוּ שְׁתַּרְגֵּם יוֹנָתָן בֵּן עֲזִיָּאל 'וַיֵּת חִלּוּפָה', כִּי אֲצֵל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֵמַת אֵין קְלָלָה, כִּי מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצָּא הָרַעוֹת, רַק בְּחִינַת 'וַיֵּת חִלּוּפָה', הֵינּוּ דְּמָה שְׂאֵין שְׁפַע בִּרְכָּה הוּא מַחְמַת כִּי הַדֶּרֶךְ לֹא נְכוֹנָה הִיא, אֲבָל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹתֵן בְּעֶצְמוֹ רַק בִּרְכָּה, וְהַפֵּךְ הַבִּרְכָּה הוּא מִמִּילָא, מַחְמַת שְׂאֵינוּ מִהֲלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה, וְלֹא מִפִּי יֵצֵא זֹאת.

כְּשֶׁמִּקְבֵּל עוֹל מַלְכוּתוֹ זוֹכֵה לְשַׁפַּע בִּרְכָּה

וּבִזְהָ יִתְפָּרֵשׁ מֵה שְׂאוּמָרִים בִּימֵי הָרַחֲמִים 'זְכָרְנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חֲפִץ בְּחַיִּים' הֵינּוּ שְׂאֵנוּ מִבְּקָשִׁים שְׁתִּפְקְדֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וְשְׁפַע בִּרְכָּה, וְזֹאת בְּכִדִּי שְׁנוּכָל לְקַיֵּם מִצְוֹתֶיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם לְמַעַנְךָ אֱלֹקִים חַיִּים.

יְדוּדִי לִי, (שיר השירים ו, ג. אבודרהם ראש השנה), וְכֵן אִישׁ לִרְעֵהוּ וּמִתְנֹת לְאֲבִיוָנִים (אסתר ט, כב. ובפירוש הרוקח), וְכֵן וּמִלְּה' אֶלְקִיךָ אֵת לְבַבְךָ וְאֵת לִבְבִּי זָרַעְךָ (דברים ל, ו. ובבעל הטורים), וְנִבּוֹא לְקֶשֶׁר שְׁלֹשָׁה פְסוּקִים הָאֵלֶּה לְהַדְרִי, וּלְקֶשֶׁר עֲנִינָם לְמַהוּת הַחֹדֶשׁ שֶׁמִּסְגָּל בִּיּוֹתֵר לְתִשְׁבָּה.

תורה ומצוות עם גאות וישות מעורב בהם
טוב ורע

וַיֵּשׁ לְבָאֵר עַל פִּי אִמְרֵי קֹדֶשׁ כ"ק אֲאֻמוֹר־וּצִלְלָהּ זי"ע, 'רָאָה אֲנֹכִי', בָּאֵם כְּשִׁזְזָה לְתוֹרָה וּמִצְוֹת רוֹאָה חֵס וְשָׁלוֹם אֶת עֲצָמוֹ, הֵינּוּ שֵׁשׁ לוֹ יִשׁוּת וּגְאֻנָּה, וְגַם 'אֲנֹכִי' מְרַמֵּז עַל גְּאוּת [כְּדָאִיתָא (ערבי נחל בהר בשם המגיד, מאור ושמש ואתחנן בשם הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב) עַל פְּסוּק "אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם" (דברים ה, ה)], אֲזִי עַל יְדֵי זֶה 'בְּרָכָה וּקְלָלָה', הֵינּוּ שְׂאֵף הַמִּצְוֹת שִׁזְזָה לְקַיֵּם שֶׁהֵן מִצַּד עֲצָמָן בְּרָכָה, אֲזִי עַל יְדֵי הַגְּאוּת וְהִישׁוּת מִתְעַרֵּב בָּהֶן טוֹב וָרָע וּבְחִינַת קְלָלָה חֵס וְשָׁלוֹם, ע"כ דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים.

על ידי הכנעה ושפלות זוכים לתשובה וטהרה

וּלְבָאֵר דְּבָרָיו בְּתוֹסֶפֶת בְּאוֹר נִרְאָה לוֹמֵר, דְּהֵנָּה יָדוּעַ מֵהַ שְׂאֻמָּרוֹ חז"ל (שיר השירים רבה ה, ג) אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פִּתְחוּ לִי פֶתַח כְּפִתְחוֹ שֶׁל מַחַט וְאֲנִי אֶפְתַּח לָכֶם פֶּתַח כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוֹלָם, וְהֵינּוּ שֶׁעַל יְדֵי שְׂהָאָדָם מִתְעוֹרֵר מִצְדּוֹ, אֲזִי הֵבֵא לְטַהַר

מְסִיעֵין אוֹתוֹ (יומא לח, ב), כְּנוֹדֵעַ כִּי מְקַדֵּם נִצְרָךְ הַתְעוֹרְרוֹת הָאָדָם עֲצָמוֹ בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא, וְלֵאחֲרַי מִכֵּן בָּא עָלָיו הַתְעוֹרְרוֹת מִן הַשָּׁמַיִם. וְזֶהוּ 'אֲנִי לְדוּדִי', כִּי תַחֲלָה צְרִיכִים אֲנַחְנוּ לְהִתְקַרֵּב אֶל ה' בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא, וְאַחֲרַי זֶה בָּא אֶתְעָרוּתָא דְלַעֲיָלָא 'וְדוּדִי לִי', שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְקַרֵּב אֵלֵינוּ. וְכִידּוּעַ מֵהַ שְׂאֻמָּרוֹ צְדִיקִים אֲשֶׁר בְּחֹדֶשׁ אֵלּוּל אֶפְלוּ דְגִים שְׂבִיִּים חֲרָדִים מֵאִמַּת הַדִּין, וְהֵינּוּ שִׁיּוּרְדָת וּמוֹפִיעָה רוּחַ טְהָרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְשׁוֹכְנָת עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ, וְרוּחַ טְהָרָה זוֹ מְבִיאָה לִידֵי יְרָאָה וְעַל כֵּן אֵף הַדְּגִים שְׂבִיִּים חֲרָדִים, אֶלָּא שְׂבִיִּי אָדָם שֶׁהֵם בְּעָלֵי בְחִירָה צְרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ מִצַּד מַעֲשִׂיהֶם אֶת הָרוּחַ-טְהָרָה הַזֶּה עַל יְדֵי אֶתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא.

וְהַדְרָךְ וְהַעֲצָה לְהַגִּיעַ לְמַדְרַגַּת הַתְּשׁוּבָה וְלִזְכוּת לְהוֹפָעַת רוּחַ טְהָרָה זוֹ עָלָיו, הוּא רַק עַל יְדֵי הַכְּנָעָה וְשִׁפְלוּת, כִּי בָּאֵם הוּא מִתְגַּאֵה אֵין יְכוּלָה לְשִׁרּוֹת עָלָיו רוּחַ הַטְהָרָה, שֶׁהִרִי אָמְרוּ חז"ל (סוטה ה, א) שֶׁכָּל הַמִּתְגַּאֵה אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוּלִים לְדוֹר כּוֹי, וּמִמִּילָא אִי אֶפְשָׁר שִׁישְׁפִיעַ עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַטְהָרָה הַזֶּה אֲשֶׁר נִשְׁפָּעַת בִּימֵי אֵלּוּל, וּבְהַעֲדָר הַשְׁפָּעַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרִי נִשְׂאָר בְּאַנְכִיּוּתוֹ, וְאֵז עַל יְדֵי גְאֻנָּתוֹ אֵינוֹ יְכוּל לְרֹאוֹת כָּלֵל בְּחִסְרוֹנוֹת עֲצָמוֹ כְּרֹאוֹי וְאֵינוֹ מְרַגֵּשׁ כָּלֵל מֵהַ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְשׁוּב וּלְתַקֵּן לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ כְּפִנְתַּת הָרֹאשִׁי-תִּבְּוֹת 'אִישׁ לְרַעְהוּ וּמִתְנֹת לְאֲבִיוָנִים' שֶׁהוּא מוֹרָה עַל עֲנָוָה, כִּי זֶהוּ

מדרך הענוה להתחבר עם אחרים ולעשות חסד עם אחרים, מה שאין כן בעל גאווה שחושב תמיד מי ישוה לו ואינו לפי כבודו להתחבר עם אחרים, ועל ידי הענוה בבחינת איש לרעהו וגו', ממילא זוכה לשירות עליו האתערותא דלעלא הנ"ל, בחינת 'ודודי לי', וזוכה לתשובה אמיתית באתערותא דלעלא, כמו שכתוב 'ומל ה' אלקיך את לבך ואת לבב זרעך'.

ועל דרך זה יבארו דברי קדשו של כ"ק אאמו"ר זי"ע, כי באם עושה מצוה והוא בגאות וישות, אזי כביכול מונע שישירה הקדוש ברוך הוא קדשתו במצוה זו, דכיון שעושה המצוה על מנת להתפאר כלפי אנשים, נמצא שאינו עושה המצוה מפני צווי ה' יתברך ולכבוד ה' יתברך, ובזה מחסר בעקר המצוה. וזהו שעל ידי עשיית המצוה בגאות יכול להמשיך על עצמו חס ושלום בחינת קללה, כי כשמקיים המצוה להתפאר ולהתגדל בפני אנשים, אדרבה יכול לגרם בזה שיקטרגו עליו בשמים חס ושלום, והוא בחינת קללה.

ולזה מורה הכתוב 'ראה אנכי', הינו ראה והתבונן בדבר זה, מלשון רואה אני את דברי אדם (כתובות קח, ב), אשר באם חס ושלום יהיה בחינת 'אנכי' דהינו גאות בעת עשיית המצוה, ראה מה יכול לגרם בזה, אשר אף כשעוסק בעשיית המצוה שהוא 'ברכה', יכול חס ושלום להפך זאת על עצמו לבחינת 'קללה'.

ועל פי זה מבאר שפיר השיכות בין דברי המדרש בענין גנות הגאות לפסוק זה, כי בפסוק זה מרמז הזהירות מגאות כנזכר, וזהו שאומר המדרש 'שמעו לדברי תורה', הינו שבזמן שאתם עוסקים בדברי תורה ועשיית המצוות, 'ואל תדברו גבוהות', צריכים אתם להזהר מגבוהות הלב.

בשבת קודש נקל לבוא להכנעה ושפלות שעל דם זוכים לתשובה

והנה נודע ששבת קדש הוא זמן תשובה כנרמז בלשון 'שבת', ולפי האמור יש לתן טעם בזה, שהרי נתבאר שאי אפשר להגיע לתשובה כי אם על ידי ענוה ושפלות רוח, והנה בשבת קדש אפשר בקל להגיע לידי זה, כי שבת מורה על מציאות ה' ועל בריאת העולם על ידי הקדוש ברוך הוא, ועל ידי ההתבוננות במי שאמר והיה העולם באים לשפלות, כמבאר ברמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ב) שעל ידי זה הוא רואה שהוא בריה קטנה. ויש לומר שענין זה נרמז בתבת 'היום', וכמו שפרש כ"ק אאמו"ר זי"ע (קדושת חלקת יהושע ריש פרשה זו) על פי דברי האור החיים הקדוש (ואתחנן ד"ה וידעת היום אופן י) 'ש'היום' רומז ליום השבת-קדש, על דרך הכתוב "כי שבת היום" (שמות טז, כה) וזהו אמרו 'ראה אנכי וגו' היום', שקדשת השבת תסיעהו לראות ולהתבונן רעת הגאות והאנוכיות כנזכר, ועל ידי כך יבוא לתשובה אמיתית, וכמבאר.

ח' יַעֲזֹרֵנוּ שֶׁנִּבּוֹא לְמִדַּת הָעֲנוּהָ, וְעַל יְדֵי כָךְ נִזְכָּה לְשׁוֹב בְּתִשְׁבּוּבָה אֲמִתִּית, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכָּה לִגְאֻלָּה כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ (סנהדרין צז, א) אֵין הַדְּבָר תְּלוּי אֶלָּא בְּתִשְׁבּוּבָה, וּפְדֻכְתִּיב "וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְלִשְׁבִּי פֶשַׁע בִּיעֶקֶב" (ישעיהו נט, כ), בְּקֶרֶב מִמָּשׁ אָמֵן:

ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וּקְלָלָה (יא, כו).

יֵשׁ לְדַקְדָּק, מִדּוּעַ פָּתַח בְּלִשׁוֹן יַחִיד וְסִיִּים בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְכֵן מֵה שֶׁנִּקְטַּט לִשׁוֹן 'אֲנִכִּי', וְעִנִּין אָמְרוּ 'הַיּוֹם', וְכֵן מֵה שֶׁיָּד 'אֲנִכִּי נֹתֵן' לִשׁוֹן מִתְּנָה עַל קְלָלָה.

להתבונן שגם ההסתרות הם לטובה

וּנִבְּאָר בְּהִקְדָּם אֲמַרִי כ"ק אֲאֻמֹּר וְצִלְלָה"ה עַל זֶה הַפְּסוּק, עַל פִּי אֲמַרִי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְצִלְלָה"ה, שְׁאָמַר מֶשֶׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה כְּמָה מַחִיצוֹת וְחֹמוֹת מִבְּהִילוֹת לִפְלִטְרִין שְׁלוֹ, אֲבָל בֶּן הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה חָפֵץ בְּאַמֶּת וּבִמְסִירוֹת נֶפֶשׁ לְרֹאוֹת פָּנֵי אָבִיו הַמֶּלֶךְ, נָתַן לָבוֹ לְהִבִּין כִּי וּדְאִי הַמֶּלֶךְ אָבִיו הִרְחֵמָן לֹא עָשָׂה כָּל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים הַמִּבְּהִילִים לְהִרְחִיקוֹ מִלְּבֹא אֵלָיו, כִּי אִם לְטוֹכָתוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה קָל לְכָל הַשׁוֹנְאִים לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, וְנָתַן דַּעְתּוֹ כִּי בּוֹדְאִי יֵשׁ מְקוֹם וְאַפְשָׁרוֹת לַעֲבֹר וּלְבֹא אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ, וּמִסֵּר נֶפְשׁוֹ וְנִגַּשׁ פָּנִימָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַד שֶׁעָבַר כָּל הַמַּחְצוֹת, וּבָא וְהִגִּיעַ לְרֹאוֹת פָּנֵי אָבִיו הַמֶּלֶךְ, וְאָז רָאָה שֶׁבְּאַמֶּת לֹא הָיוּ

כָּל הַמַּחְצוֹת אֶלָּא אַחִיזוֹת עֵינַיִם לְמַנַּע מִדּוֹרְשֵׁי רַעְתּוֹ לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, וְכֵן כְּדִי לְהַגְדִּיל כְּבוֹדוֹ כְּאֲשֶׁר נִתְגַּבֵּר וְעֵבֶר הַכֹּל, וְאָז כִּשְׁהִגִּיעַ לְאָבִיו הַמֶּלֶךְ, גִּדְּלוֹ וְקָרְבוֹ הַמֶּלֶךְ בַּחֲבֵה יִתְרָה, וְכֹלֹם חֲסֵר בְּבֵית הַמֶּלֶךְ. וְהַנִּמְשָׁל, כִּי לִפְעָמִים בָּאִים חֵס וְשְׁלוֹם דִּינָיִם עַל הָאָדָם, אֲףֹּז זֶהוּ רַק נִסְיוֹן לְרֹאוֹת אִם יִהְיֶה לוֹ מְסִירוֹת נֶפֶשׁ לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, אֲףֹּז כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה פֶקֶח לְהִתְבּוֹנֵן כִּי אֵין זֶה אֶלָּא לְטוֹכָתוֹ, וּלְקָרְבוֹ יוֹתֵר כְּאֲשֶׁר יוֹכִיחַ אֶת מְסִירוֹת נֶפְשׁוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל זֶה, אָז מִמִּילָא בְּטָלִים כָּל הַדִּינָיִם וְרוֹאֶה כִּי הַכֹּל הָיָה רַק רַחֲמִים עַל מְנַת לְקָרְבוֹ יוֹתֵר.

וּבִזְזָה פֶּרֶשׁ כ"ק אֲאֻמֹּר אֶת הַפְּסוּק 'רָאָה אֲנִכִּי נֹתֵן וְגו' בְּרָכָה וּקְלָלָה', שֶׁגַּם כְּאֲשֶׁר בָּא עָלָיְךָ חֵס וְשְׁלוֹם בְּחִינַת קְלָלָה, תִּבְיֵן וְתִרְאֶה כִּי ה' יִתְבָּרַךְ הוּא הַנּוֹתֵן לָךְ כָּל זֶה לְטוֹכָתְךָ אֶלָּא שֶׁהוּא מְלַבֵּשׁ בְּהִסְתָּרוֹת, עַל מְנַת לְקָרְבְּךָ יוֹתֵר כְּרֹאוֹתוֹ מְסִירוֹת נֶפֶשְׁךָ, וְעַל יְדֵי זֶה מִתְּהַפְּכִים הַדִּינָיִם לְרַחֲמִים, וְנִתְגַּלֶּה כִּי הַקְּלָלָה הוּא בְּאַמֶּת בְּרָכָה, עֲכָדָה"ק.

וּבִזְזָה יִתְבָּאֵר הַלִּשׁוֹן 'רָאָה אֲנִכִּי נֹתֵן', וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁבָּאֵר כ"ק זְקִנִי וְצ"ל בְּדִבְרֵי בִינָה עַל פִּי מֵה דְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה א, י) לְמָה הִתְחִיל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹת ב' וְלֹא בְּאוֹת א', לְפִי שֶׁהִב' הוּא בְּרָכָה. וְהַקְּשָׁה אִם כֵּן לְמָה בַּעֲשֻׁרֹת הַדְּבָרוֹת כֵּן הִתְחִיל בְּאוֹת א' 'אֲנִכִּי', וְהָרִי רֹמֵז חֵס וְשְׁלוֹם לְבַחֲחִינַת אֲרוּר. וּבָאֵר, כִּי בַּעֲת קִבְּלַת הַתּוֹרָה קִבְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּח

ועל פי זה יתבאר הלשון 'היום' שבא לרמז על בחינת אור וחסדים [כבחינת 'יום' המאיר], שהקדוש ברוך הוא נותן לו כח להבין, שאף כשיש בחינת קללה, אין זה אלא למראה עינים בחשכת ליל ואפל הדינים, אך כאשר יזכה לאור הדעת האמתי יראה שהכל אינו אלא חסדים.

המתקת הדינים בכח האחדות

ואמנם זהו מדרגה גדולה ונפלאה, ולזה רמזה התורה עצה איך אפשר להגיע לידי זה, 'לפניכם' על ידי אחדות. וכידוע מספרים הקדושים, שאף כאשר חס ושלום יש דינים על היחידים, אך כאשר מתפללים הרבים יחד אין שורים הדינים, וכמו שאמר חרה"ק הרבי ר' אלימלך זצלה"ה (נועם אלימלך דברים ד"ה עור) שיש עולם הנקרא 'כל ישראל' אשר שם אין שורה שום פגם ושום דין, וכאשר מתפללים בני ישראל באחדות, על ידי זה מתקשרים עם אותו העולם ובטלים הדינים מעליהם. ובזה מבאר הפסוק "לא הביט און ביעקב" וגו' (במדבר כג, כא), ופרש רש"י לא הביט הקדוש ברוך הוא און שביעקב, שפשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהן עוברין על דתו. ויש לומר שזהו בכח 'ותרועת מלך בוי', ופרש רש"י לשון חבה ורעות, דהינו בזמן שיש ביניהם אחדות ורעות. וזהו אמרו 'ראה אנכי נתן לפניכם היום', שבכח 'לפניכם' דהינו ההתחברות

להפך בחינת ארור לבחינת ברוך, עין שם לפי דרכו. ולדרכנו נאמר, כי בעת קבלת התורה נשפע דעת עליון לבני ישראל, ונודע להם כי מפי עליון לא תצא הרעות והכל שנה לטובה, ואף הנראה חס ושלום כבחינת ארור, כאשר זוכים לדעת האמתי רואים שאין זה אלא טוב, אלא שמלבש בהסתרים, ועל ידי זה מתגברים יותר במסירות נפש, ומשברים כל ההסתרים ונהפך הכל לבחינת ברכה.

וזהו 'ראה אנכי', הינו ראה והתבונן ב"אנכי ה' אלוקיך" הנאמר בריש עשרת הדברות, ואז על ידי זה תוכל להגיע לדרגה זאת, שתראה שגם הקללה אינה אלא הכל ברכה, ועל ידי זה תזכה להמתיק הדינים בשרשם. [הינו שיתבונן לידע ש'אנכי ה' אלוקיך' בכל מצב שיהיה אפלו בעת חשכות גדולה למאד, ואז כשאישי ישראל מתחזק באמונה שה' עמו בכל ההסתרים, ממילא זוכה לראות אחר כך שהכל היה רק אחיזת עינים, כנזכר לעיל מהבעש"ט, ובא לידי הדעת האמתי לידע שאין רע יורד מלמעלה, אלא הכל רק לבוש אל הטוב האמתי הגנוז בתוכו, וממילא זוכה אחר כך להמתקת הדינים].

ובזה אפשר לפרש הלשון 'נותן' לפניכם, הינו שמתבונן שגם הקללה היא בבחינת מתנה מאת ה' יתברך, וזוכה ומהפך הכל לברכה.

והרעות, יהיה לכם פח להגיע למדרגה שהקללה גם תהיה בחינת ברכה.

'ראה', וסים בלשון רבים נותן 'לפניכם', ועוד למה נאמר כאן 'היום'.

ובעמדתנו בשבת מברכין אלול, מטל עלינו חוב להתחיל להתבונן בדרכנו ולחזור בתשובה. כידוע מה דאיתא מהמגיד מקוונין זי"ע (עבודת ישראל ד"ה עשר בשם הנועם אלימלך), באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה (ראש השנה ב, א), שבאם האדם מפריש עצמו לתשובה רק באלול, וכל השנה חי בלי חשבון נפש, הרי זה בחינת מעשר בהמה. אבל רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, הינו שסוברים שרק אותו אשר מתעורר לשוב רק באחד בתשרי הוא בבחינת בהמה, אבל אותם אשר לכל הפחות באחד באלול מתעוררים לשוב בתשובה אינם בכלל בחינת מעשר בהמה.

יתן ה' שנחזור אליו בלב שלם, ונזכה להפך הכל למדת הרחמים, ועל ידי זה נזכה לשנה טובה ולגאולה שלמה, אמן כן יהי רצון:

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום (יא, כו-כז)

הקשו המפרשים (רבנו בחיי, אלשיך, אור החיים) למה פתח בלשון יחיד

ונקדים מה שאמרו חז"ל (נדרים לח, א) אמר רבי יוסי ברבי חנינא לא נתנה תורה אלא למשה ולזרעו, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל. והקשו שם בגמרא מכמה פסוקים שנאמר בהם שהתורה נתנה לכל ישראל, ותרצו אלא פלפולא בעלמא [פרש רש"י, להבין דבר מתוך דבר הוא דנתן למשה, ונהג בה טובת עין ונתנה לישראל]. אך לכאורה עדין קשה, דהרי אמרו (עין ירושלמי פאה ב, ד. ובחלופי גרסאות שם. ויקרא רבה מז, א) שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נתן למשה מסיני, ואם כן קבלו גם הפלפול בהר סיני.

משה נתן התורה לכל ישראל בשוה, רק מצד המקבלים היו חילוקי מדרגות

ואפשר לומר, דאף שכלם קבלו את התורה, אבל כל אחד קבל השגות בתורה לפי דרגתו, כמו שאמרו חז"ל (מכילתא דרשב"י ורש"י שמות יט, כד) משה מחצה לעצמו ואהרן מחצה לעצמו ובני ישראל מחצה לעצמם, נמצא שמשה רבנו קבל התורה בכל פרטיה והשגותיה והבנת התורה, מה שלא זכו ישראל, וזהו כונת חז"ל שהתורה נתנה למשה במדה רבה כזאת, ורק משה זכה לקבל כל זאת, והוא לא החזיק טובה לעצמו, אלא מסר ההבנות והשגות לאותם אלה מבני ישראל שהיו מוכנים לקבל. ומכל מקום היה

חלוקי מדרגות במקבילים, ולא שהיה החסרון מצד הנותן שלא נתן לכלם בשוה, דמשה רבנו מסר הכל לישראל ונהג בהם טובת עין, רק מצד המקבילים לא זכו המה לקבל כמו משה, רק כל אחד לפי מדרגתו, ולפיכך נקראת התורה בשם 'תורת משה' (יהושע ח, לא-לב. מלאכי ג, כב).

ועל פי זה יש לפרש דברי הכתוב כאן, דהנה 'ראה אנכי' מרמז לקבלת התורה ועשרת הדברות הפותחים בתבת 'אנכי' (כמו שכתב כאן הבעל-הטורים), ועל כן נאמר 'ראה' בלשון יחיד, ד'ראה' רומז על ההבנה והשגה, על דרך (כתובות קח, ב) רואה אני את דברי אדמון, ונאמר בלשון יחיד כיון שכל אחד קבל התורה לפי ההשגות והמדרגה שלו, ולכל יחיד ויחיד יש השגות אחרות מה שאין לחברו, ואין קבלת התורה שוה לכל אחד ואחד מצד המקבילים. אך לענין הנתינה כלם שווים כאחד, ולכן מסים הכתוב 'אשר אני נותן לפניכם' לשון רבים, שלכל ישראל נתנה התורה מסיני בשוה, ואפלו להנשמות של הדורות האחרונים.

יעזר ה' יתברך שנזכר לקבל את חלקנו בתורתו הקדושה אמן כן יהי רצון.

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וגו', לשכנו תדרשו ובאת שמה (יב, ה).

יש לדקדק מדוע נקט הכתוב בלשון 'אל המקום אשר יבחר ה'', דהרי הכונה

כאן על ירושלים ובית המקדש (ספרי ובעל הטורים, ועיין רש"י לקמן פסוק יד), אשר מקום זה כבר הכינו האבות הקדושים, וכדאיתא בחז"ל שאברהם קראו הר וכו' (פסחים פח, א), ואם כן הנה לה להזכיר בפרוש היכן הוא המקום וזהו ירושלים. עוד יש לדקדק באמרו 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שהוא לכאורה כפל ואריך לשון [דהיה לו לומר 'ובאת שמה' ותו לא], וגם דהלא נזכר להלן (פסוק ו) 'והבאתם שמה' וגו' ואם כן לא היה צריך לומר 'ובאת שמה', ויובן זאת מהמשך הכתוב 'והבאתם שמה'. ועוד, אחר שהתחיל לומר בלשון רבים 'לשכנו תדרשו' מדוע שנה וסים 'ובאת שמה' בלשון יחיד. ועוד, דמבאר בגמרא (ראש השנה ו, א. ועיין רמב"ם מעשה הקרבנות יד, יג), שכונת הכתוב על שלש רגלים שבהם יש חייב לעלות לבית המקדש, אם כן למה נאמר בלשון 'ובאת שמה' שמשמע סתמא בכל זמן.

גם צריך לבאר מאמר חז"ל הנזכר (פסחים פח, א ע"ש, ורש"י בראשית כח, י) "לכו ונעלה וגו' אל בית אלקי יעקב", לא כאברהם שקראו 'הר' (בראשית כב, יד) ולא כיצחק שקראו 'שדה' (שם כד, סג) אלא כייעקב שקראו 'בית' (שם כח, טז) שהוא מקום מישב (רש"י שם), וצריך באור למה באמת אברהם ויצחק לא קראוהו גם הם 'בית' כמו יעקב.

ונפתח בדברי קדש כ"ק אאמו"ר וצללה"ה שפרש מה שאומרים בתפלה

'שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות', דהנה ידוע שישנם תפלות שאינם עולים לשמים, אכן כאשר זוכים איזה פעם לאנחה של אמת היוצאת מתוך עמק הלב, אנחה זו עולה מיד למעלה ומעלה עמה גם את שאר התפלות שלא עלו עד הקדוש ברוך הוא, וזהו 'שועתנו קבל', שה' יתברך מקבל האנחות היוצאים מעמק הלב, ועל ידי זה 'ושמע צעקתנו', שומע ומקבל גם את שאר הצעקות והתפלות, וזאת הוא משום שאתה 'יודע תעלומות', כי אתה יודע המחשבות והפנימיות שלנו, לכן אתה מבין קול אנחתנו ופנימיות לבנו, ולכן כאשר יוצאה מלבנו אנחה נכונה, על ידה תקבל כל שאר התפלות, עכד"ק.

המתפלל בעיקר על כבוד שמים - נענה גם על שאר בקשותיו

ונקדמים עוד דברי קדש התפארת שלמה (ד"ה כי אם, וד"ה או יאמר כי) שכתב על הפסוק "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וגו' לשכנו תדרשו", דהפונה היא אשר צריכים תמיד להתפלל על חרבן הבית, וזהו ענין מה שאמרו ז"ל (עיין ברכות ל, א) שהמתפלל צריך לכוון לבו כנגד ירושלים, הינו שישם עקר מגמתו בתפלתו על חרבן ירושלים ועל כבוד השכינה.

ובזה פרש דברי הגמרא (ברכות ג, א), פעם אחת נכנסתי לחרבה אחת מחרבות ירושלים להתפלל, בא אליהו הנביא ז"ל

ושמר לי על הפתח. דהפונה היא, שעל ידי שנותן האדם לבו בתפלתו על חרבן ירושלים וכבוד השכינה, אזי משמים שומרים לו כל התפלות מפני המקטרגים, ופותרים לו פתחי שערי תפלה שיעלו כל תפלותיו לרצון לפני אדון כל. ובאר בזה מאמר חז"ל (ברכות לב, ב) משחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה, וקשה דאם כן מדוע אנו מתפללים עתה בזמן הזה אחר שננעלו שערי תפלה. אלא הפונה היא, שכאשר אין התפלה והבקשה על חרבן בית המקדש, על ידי זה ננעלו שערי תפלה, כיון שלא מתפללים על צער השכינה וכבוד ה' יתברך רק על עניני גשמייות, הרי זה בבחינת שלא יהיה שלחנה מלא ושלחן רבך ריקם (ביצה כ, ב), ע"כ תרף דברי קדשו.

אך כאשר נותן האדם עקר מגמתו בתפלתו על כבוד השכינה, אזי מתקבלים אף כל תפלותיו שמבקש על צרכיו באין מעכב ומקטרג, מאחר שמראה שעקר צערו הוא על כבוד ה' יתברך. ובזה יתבאר סמיכות ברכת 'שמע קולנו' לברכת 'בונה ירושלים' וברכת 'את צמח דוד', דלכאורה יש לדקדק, כיון שברכת שמע קולנו היא בקשה על קבלת התפלות, הנה יותר נכון לקבוע בסוף התפלה ממש. אף לדברינו מובן מדוע נקבע מקומה כאן דוקא אחר התפלה על ירושלים וישועת ה' יתברך, שבה אנו מראים לפני ה' יתברך שבאמת כל עקר מגמתנו הוא עבור כבוד שמים ובנין ירושלים, ולכן דיקא כאן אנו

מתפללים שמע קולנו, דלאחר שהתפללנו על כבוד שמים בברכות בונה ירושלים ואת צמח, שוב אפשר לנו לסמך לזה גם התפלה על צרכינו, ועל ידי התפלה על כבוד שמים יקבל ה' יתברך תפלותינו.

ולכן בסיום התפלה מבקשים שוב 'יהי רצון שיבנה בית המקדש', ולכאורה הרי כבר בקשנו על זה בתפלת שמנה עשרה, אך העניין בזה להראות לפני השם, שעקר מטרתנו ומגמתנו בתפלה היתה על בנין בית המקדש, ועל כן מבקשים אנו שיקבל את תפלותינו.

וזהו גם הבאור בדברי כ"ק אאמו"ר זצללה"ה שהזכרנו לעיל, שעל ידי אגחה אמתית מפנימיות הלב מעלים כל התפלות, כי בפנימיות הלב כוננתנו על כבוד שמו יתברך ועל צער השכינה, ולכן על ידי אגחה כזו מעלים כל התפלות.

ובזה יובן מה שאברהם ויצחק בתפלתם קראו לבית המקדש הר ושרה, בכדי לרמז שלא רק בעת אשר בית המקדש בבנינו ובשובו בבחינת 'בית' צריך לדרש אותו ולהתפלל בו, אלא גם כאשר מקום המקדש הוא בבחינת הר שמים (על דרך איכה ה, יח), ובחינת שדה תחרש (על דרך ירמיה כו, יח), גם אז צריך לדרש אותו ולכונן לבנו עליו בתפלה.

וענין זה מורה לנו התורה הקדושה כאן, "כי אם אל המקום אשר יבחר ה'",

הינו אף בזמן שאין בית המקדש בבנינו, ושם העיר ירושלים נטל ממנו בגלות המר הזה, והוא רק בחינת 'המקום אשר יבחר ה'', מפל מקום 'לשכנו תדרשו', צריכים כל ישראל תמיד לדרש ולבקש ולהתפלל על המקום הזה שיבנהו ה' יתברך במהרה.

וזה מרמז גם באמרו 'ובאת שמה', הינו שתתן דעתך ולבך בתפלה על בית המקדש, וזה יהיה כוננתך ומגמתך בתפלה, ודבר זה נוהג תמיד בכל זמן ובכל הדורות ולא רק בעלות בני ישראל לרגל, ועל כן נאמר 'ובאת שמה' שמשמעו בכל זמן, ועל כן גם אמרה תורה זאת בלשון יחיד, להראות כי כל יחיד לפי מדרגתו שלו יוכל לכוון בתפלתו על כבוד השכינה.

יתן ה' שנוצרה תמיד שתהיה עקר תפלתנו על בנין ציון וירושלים, ועל ידי זה נוצה שיתקבלו כל תפלותינו, ונשע בקרוב בתשועת עולמים, אמן כן יהי רצון:

למען תלמד לראות את ה' אלקיך כל הימים (יד, כג)

איתא בספרי (הובא בתוספות בבא בתרא כא, א ד"ה כי), בשעה שהיה רואה כהנים בעבודתם היה מכון לבו לראות שמים. ועדין צריך באור, איך על ידי זה היה מתקיים למען תלמד לראות וגו' 'כל הימים' [דמשמע דגם בעת שאינו עומד בירושלים תהיה יראת ה' חופפת עליו].

הקדש בעבודת השם, כי יש שעולה בעבודת ה' בעליות נפלאות, ומכל מקום אין זה אלא לשעה או ליום, ולא נפעל אצלו קביעות בעבודת ה' מזה, אך יש שעולה בעבודת ה' ומכין לבו להיות כלי לקבל העליה, ולהיות אצלו על ידי זה קביעות בעבודת ה' מכח העליה.

ובמו שאמר ב"ק אאמו"ר וצללה"ה בענין הקדמת נעשה לנשמע, שהוא בענין מרגלית שעקר מעלתה הוא כשיש כלי נאה לקבוע בתוכו, אך כשהיא מרגלית לעצמה יכולה לאבד, וזהו שאמרו בני ישראל 'נעשה ונשמע', הינו נעשה כלי להיות קבוע בו קול דבר ה' אשר נשמע, שיהיה זה בקביעות, שהדרך להיות קביעות היא על ידי קבלת המעשה.

קביעות העבודה משיגים על ידי התדבקות לצדיקים

ואמנם בגדל מדרגת בני ישראל בעת מעמד הר סיני, זכו לעשות כלי להעליה, להיות נשמר אצלם גדל העליה וההתקבצות בקביעות, לעשות תמיד רצונו יתברך שמו באותו אש קדש והתלהבות הלב. אך הנה זאת היא מדרגה גדולה אשר מלאכים וצדיקים זוכים לזה, בחינת "גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" (תהלים קג, כב. ועיין שבת פח, א), ואולם איך אפשר לכל אחד לזכות לזה, זהו על ידי התדבקות בצדיקים לראות את עבודתם הקדושה, זה משפיע גם עלינו לדבק במדה הזאת.

והנה חז"ל דרשו (יבמות צג, א) 'כל הימים' אלו שבתות וימים טובים, וצריך באור לכאורה מה ראו לדרש כן.

השלימות היא שהעליה תהיה בקביעות

ויש לפרש על דרך דאיתא בספר הקדוש תפארת שלמה 'למען תלמד ליראה את ה' אליהו כל הימים', התורה מורה לנו דרך הישרה בתורה ועבודה שיהיה כיתד שלא תמוט, כי מדרך האדם כשעומד בבקר, לבבו הוא כחרס הנשבר, ומשתוקק להכין עצמו אל התורה ותפלה, ולבבו בוער כאש להכה בעצם האהבה לפתח פיו, והוא שפל ברך בעצמו טרם גשתו על התורה והתפלה. אולם אחר הלמוד כשפנה אל עסקיו לאכל ולשתות ולעסוק בצרכיו, נשכח מלוח לבבו, והוא מתגאה ורם לבבו על אשר כבר למד ומי כמוהו מורה, נמצא כי הלמוד היה לו לרעה חס ושלום, כנ"ל. אך כשהיה בית המקדש קים, היה היראה בשלמות כל היום, כמו שכתוב (תהלים יט, י) "יראת ה' טהורה עומדת לעד", רצה לומר כשהיא עומדת לעד אזי היא טהורה. ולזה נקראת 'ירושלים' ירא שלם, שהיה היראה בשלמות תמיד. וזהו שכתוב כאן 'למען תלמד ליראה את ה' כל הימים', שיהיה חופף עליה יראת השם אחר הלמוד כמו קדם הלמוד, בל תמוט לנצח, עכל"ק.

וביתר באור אפשר לומר, דהנה ישנם שני אפנים בעליות של העם הנגשים אל

מתברכין, וכיון שכל שפע החיות של כל ימות השבוע בא על ידי שבת קדש, ממילא העליה וההתקרבות בשבת קדש משפיע קביעות בעבודת ה' לכל השבוע.

והנה ב"ק זקני וצללה"ה מביא לא (ישרי לב לב, ב ע"ש) אמר, שראשי תבות "תקעו בחדש שופר" (תהלים פא, ד) הוא שבת, ויש לבאר זאת על פי הנזכר, כי בחדש הזה שתוקעין בו בשופר, אזי על ידי קול השופר מתעורר האדם לעבודת ה' תמיד, ולזכר יראת ה' בקביעות, כמו על ידי שבת קדש.

ה' יעזרנו שנוכל לבוא לידי תשובה שלמה, ולקבל קבלות למעשה בקביעות, ועל ידי זה נזכה לביאת גואל צדק, אמן:

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגדדו (יד, א).

בבר עמדו בזה מפרשי התורה, מדוע נזכר זה הלשון הנפלא 'בנים אתם לה' אלקיכם', דוקא לגבי הצווי ד'לא תתגדדו'.

(*) [והנה ברש"י באר השיכות, דלפי שאתם בננו של מקום אתם ראויין להיות נאים ולא גדודים ומקרחים. והרמב"ן הקשה עליו, שאם כן תהיה המצוה גם שלא על המת, ותרוץ הרמב"ן בשם האבן עזרא, כי אחר שתדעו שאתם

וזה ענין דברי הספרי, שבאו לפרש איך באמת זכו בני ישראל הפשוטים למדרגה זאת שתהיה יראת ה' אצלם בקביעות כל הימים, ועל זה אמרו שהוא על ידי שבאו למקדש וראו עבודת הכהנים, ענין זה השפיע גם עליהם לזכות ליראת ה' כל הימים.

גם על ידי שבתות ומועדים זוכים לקביעות העבודה

ובזה יובן גם מה שדרשו בגמרא 'כל הימים' אלו שבתות וימים טובים, כי ביחוד אפשר לזכות למדרגה זו שתהיה יראת ה' קבועה בלב לכל הימים, מכח השבתות וימים טובים, כי מכוחם נפעל קביעות העליה אצל האדם, כענין שנאמר "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם" (שמות לא, טז), דמהו 'לעשות את השבת', אך הכונה שעל ידי 'ושמרו בני ישראל את השבת', נפעל לקבע העליה וההתקרבות של השבת, להיות 'לדרתם ברית עולם', לקביעות בעבודת ה' לכל הימים.

ובאור הדבר, כי נודע אשר ביום שבת קדש נשפע הקיום מה' יתברך לבריאת העולם, המשלים ומקים כל היצורים החיים בעולם וכל הבריאה, כי (וזה"ק ח"ב פח, א) כל ברכאן דלעלא ותתא ביומא שביעאה תלין, וכל שתא יומין מניה

פְּרָשֵׁי כְּנָפִים" (שמות לו, ט), דְּהִנֵּה הַכְּרוּבִים
הוא דְּמוֹת פְּרָצוֹף תִּינוֹק (סוכה ה, ב), וְהֶעֱנִין,
כִּי הַכְּרוּבִים הֵם עֲדוּת עַל גְּדֹל אֱהָבַת ה'
יִתְבָּרֵךְ לְיִשְׂרָאֵל, וְכִמּוֹ שְׁאִמְרוּ בְּגִמְרָא
(חגיגה כו, ב) שֶׁהֵיוּ גּוֹלְלִין הַפְּרָכַת לִפְנֵי עוֹלֵי
הַרְגָּלִים וְאוֹמְרִים לָהֶם רְאוּ חֲבַתְכֶּם לִפְנֵי
הַמָּקוֹם, וְלִכֵּן הָיוּ הַכְּרוּבִים כַּפְּנֵי תִינוֹק,
לְהוֹרוֹת שְׁאֵהֶבַת ה' יִתְבָּרֵךְ לְיִשְׂרָאֵל הוּא
כְּאֵהֶבַת הָאֵב לִבְנוֹ הַתִּינוֹק, שְׁאֵף עַל פִּי
שֶׁהַתִּינוֹק עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂי שְׁטוּת הַכֹּל הוּא
שׁוֹמֵחַ לִפְנֵי, כִּמּוֹ כֵּן הוּא אֱהָבַת ה' יִתְבָּרֵךְ
לְיִשְׂרָאֵל, וּבִלְבָד שִׁיְהִיָּה "וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל
אֶחָיו" שִׁיְחִיו בְּאַחֲדוּת, כִּי בַעַת מַחְלָקַת חֵס
וְשְׁלוֹם בֵּין הַבָּנִים מְכָרַח הָאֵב לְהַתְעַרֵּב
בִּיְנֵיהֶם וּלְגַעַר בָּהֶם חֵס וְשְׁלוֹם, וְזֶהוּ
"וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אֶחָיו" שִׁישׁ לָהֶם אַחֲדוּת,
וְהֵבֵן, עֲכָדָה"ק.

וּבִזְזָה יְבָאָר הַפְּסוּק בְּנִים אֶתֶם לָה'
אֱלֹקֵיכֶם, שְׁתַּמִּיד יִשְׁנֶה אֱהָבַת
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְהֵם כְּבָנִים
לִפְנֵי, וּבִלְבָד שֶׁהֵם בְּמַצָּב שֶׁל 'לֹא
תִתְגַּדְּדוּ' שִׁיְהִיו בְּאַחֲדוּת, וְכִמּוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ
רז"ל (יבמות יג, ב) מְקַרָּא זֶה, לֹא תַעֲשׂוּ
אֲגָדוֹת אֲגָדוֹת, וְלִכְאוּרָה צָרִיךְ בְּאוֹר לָמָּה
לָנוּ לְהוֹצִיא הַמְקַרָּא כָּל כֶּךָ מִפְּשׁוּטוֹ מַעֲנִין
גְּדִידָה לְעִנִּין הָאַחֲדוּת. אֵךְ יֵשׁ לוֹמַר דְּלַמְדוֹ
כֵּן הָיִיתָ וְנִזְכָּר אֲסוּר 'לֹא תִתְגַּדְּדוּ' בְּקִרָּא
דְּבָנִים אֶתֶם לָה' אֱלֹקֵיכֶם, מְכַלֵּל שִׁישׁ
שִׁיכּוֹת בִּינִיָּהֶם, וְעַל כֵּן פָּרְשׁוּ שֶׁהַכֹּנָה
לְעִנִּין אֲסוּר מַחְלָקַת, דְּבִזְזָה תְּלוּי הָיִיתָם
בְּבַחֲנִית בָּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם, שֶׁתִּהְיֶה אֱהָבַתוֹ

בָּנִים לָה' וְהוּא אוֹהֵב אֶתְכֶם יוֹתֵר מִן הָאֵב
לִבְנוֹ, לֹא תִתְגַּדְּדוּ עַל כָּל מָה שִׁיעֲשֶׂה, כִּי
כָּל מָה שִׁיעֲשֶׂה לְטוֹב הוּא, וְאֵף אִם לֹא
תִבְיַנְהוּ, כְּאֲשֶׁר לֹא יִבְיַנּוּ הַבָּנִים הַקְּטַנִּים
מַעֲשֶׂה אֲבִיהֶם רַק יִסְמְכוּ עָלָיו. וְהִינּוּ כִּי
בְּאֵם חֵס וְשְׁלוֹם מֵת אֶחָד מִבְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה,
אֶפְשָׁר לָבוֹא לְשָׂאֵל קְשׁוּיֹת לָמָּה מְגִיעַ לָנוּ
זֹאת, אֵךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צָרִיכִים לְהִיּוֹת
בְּמִדְרָגָה שֶׁל בָּנִים, לְהִיּוֹת כְּכֵן קֶטֶן שְׁכָאֲשֶׁר
אֲבִיו מְצִנֶּה עָלָיו לַעֲשׂוֹת אִינוּ שׁוֹאֵל מִדּוּעַ,
אֲלֹא הוּא שְׁמַח לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיו. וְזֶהוּ
שְׁאִמְרוּ חז"ל (בבא בתרא י, א. שְׁמוֹת רַבָּה כד,
א) שְׁבִזְמֵן שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל
מָקוֹם נִקְרָאִים בָּנִים].

כְּשִׁישׁ אַחֲדוּת בִּישְׂרָאֵל - הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְגַלֵּה אֱהָבָתוֹ לִבְנוֹ

וַיֵּשׁ לְבָאָר עוֹד בְּאִפְּן אַחֵר, וְנִקְדִּים מָה
דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (קדושין לו, א), "בָּנִים
אֶתֶם לָה' אֱלֹקֵיכֶם", בְּזִמְן שְׁאֶתֶם נוֹהֲגִים
מְנַהֵג בָּנִים אֶתֶם קְרוּיִם בָּנִים, אִין אֶתֶם
נוֹהֲגִים מְנַהֵג בָּנִים אִין אֶתֶם קְרוּיִם בָּנִים,
דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל רַבִּי מֵאִיר מוֹכִיחַ
מְקַרָּא דְּבִין כֶּךָ וּבִין כֶּךָ קְרוּיִים בָּנִים,
שְׁנֵאֲמַר וכו', וְאוֹמַר "וְהָיָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
יֹאמַר לָהֶם לֹא עָמִי אֶתֶם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי
אֵל חַי" (הושע ב, א) (וְעִיין תְּשׁוּבוֹת הַרְשֵׁב"א
ח"א רמ"ב).

וְהֶעֱנִין יְבָאָר עַל פִּי אֲמַרִי קֹדֶשׁ כ"ק וְקִנִּי
מִבְּיָאֵל וְצ"ל (דברי בינה ויקהל ד"ה
ויהיו), שְׁכָתֵב עַל הַפְּסוּק "וְהָיוּ הַכְּרוּבִים

וחבתו של הקדוש ברוך הוא עליהם וישמח בהם תמיד, אם יהיו באחדות ולא יעשו אגדות אגדות, ואפלו כגון שני בתי דינים בעיר אחת זה נוהג כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר (לדעת אב"י ביכמות יד, ב שכדבריו פסק ברמב"ם הלכות ע"ז פ"ב הי"ד ע"ש), שאין זה בא מתוך שנאה כלל, אף מכל מקום עצם זה שמחלקים אחד מחברו, אין הקדוש ברוך הוא יכול להראות אהבתו עליהם, שעקר הנהגת חבתו לישראל הוא על ידי היותם באחדות.

שאמרו חז"ל דבמשנה תורה דרשינן סמוכין לכלי עלמא (ברכות כא, ב), ד'לעשות הישר' מורה על עשייה לפנים משורת הדין (כמו שדרשו חז"ל כיוצא בזה, בבבא מציעא קח, א וברש"י לעיל ו, יח. ועין רש"י יב, כח), שאף במה שאינו מחייב מצד הדין, יותר משלו בכדי להרבות בשלום בין בני ישראל, וכאשר מתנהגים כך אזי הם בבחינת בנים לה' ואין יכול חס ושלום לשרות דין עליהם, מאחר שהקדוש ברוך הוא מראה חבתו עליהם כאב על בנים.

ועל פי דברים אלו יש לומר, שרבי יהודה האומר בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים, גם הוא מורה לדברי רבי מאיר שבין כך ובין כך קרויים בנים גם כשאין עושין רצונו של מקום, ורק בא למעט בזמן שהם לא באחדות. וידקדק זאת בלשונו שאמר 'בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים', ולא אמר 'בזמן שאתם עושים רצונו של מקום' (עיי' בבא בתרא י, א), אף הפונה 'בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים' הינו בזמן שתתנהגו ביניכם באהבה מחמת היותכם כלכם בנים לה', אז על ידי זה אתם קרויים בנים ויהיה תמיד רחמיו וחבתו יתברך עליכם.

ועל דרך זה יש לפרש גם המשך הפסוק 'לא תתגודדו', שכאשר תהיו באהבה ושלום ולא תעשו אגדות אגדות, על ידי זה 'ולא תשימו קרחת בין עיניכם למת', שמרמז שלא תצטרכו לדאג מפני הדינים. ובחוד בימים הקדושים הבאים עלינו לטובה שבהם צריכים להמשיך רחמים וחסדים ולהמתיק הדינים, צריכים להשתדל ולהתאמץ ביותר בזה להיות באהבה ואהבה, אשר על ידי זה נזכה לרחמים מרבים, אשר כל כך צריכים אנו לזה בימינו.

ההכנה לימים נוראים להתנהג בבחינת בנים באחדות

ובזה נוכל להכין עצמנו לקראת ימים הנוראים, על ידי שיהיה בינינו אהבה ואהבה, ונקים התנאי של 'לא תתגודדו', על ידי זה יתנהג הקדוש ברוך הוא עמנו בבחינת 'בנים אתם לה'.

אין הדין שורה על ישראל בהיותם באהבה ושלום

ועל פי זה יתבאר סמיכות הכתובים 'לעשות הישר בעיני ה' אלקיך', 'בנים אתם לה' אלקיכם', וכנודע מה

הלכבות וּשְׁנֵאת חֲנָם, שְׁעַל יְדֵי זֶה יִרְאֶה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶהְבְּתוּ עֲלֵינוּ כָּאֵב לְבֹן,
וְזֶהוּ הַלְשׁוֹן 'עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים', וְיָשׁוּב
לְגַאֲלָנוּ בְּרַחֲמִים, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

נִתְּנָן תַּתֵּן לוֹ וְלֹא יִרַע לְכַבֵּד בְּתַתֵּךְ לוֹ כִּי
בְּגִלָּל הַדְּבָר תִּהְיֶה יְכַרְכֵּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ (טו, י').

בְּמִפְרָשִׁים (עיין ברש"י ואלשיך) עָמְדוּ עַל
כֶּפֶל הַלְשׁוֹן 'נִתְּנָן תַּתֵּן'.

'נתן תתן' שני פעמים - כדי שתהיה המצוה
לשם מצוות צדקה

וַיֵּשׁ לְבָאֵר בָּזָה, דְּהֵנָּה בְּמִצְוֹת צְדָקָה מְצוּי
לְפַעֲמִים שְׁאִין מְקִימִים אֶת הַמִּצְוָה
בְּשִׁלְמוֹת, כִּיּוֹן שְׁנוֹתֵנִים הַצְדָּקָה מִחֲמַת
שְׁלָבוּ נִשְׁכָּר בְּקִרְבּוֹ לְרֵאוֹת צָרָה כְּזֹאת,
וְנוֹתֵן הַצְדָּקָה כְּדִי לִישֹׁב אֶת רִגְשֵׁי הַרְחָמִים
שְׁבָלְבוּ, וְאִינוּ נוֹתֵן בְּגִלָּל שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא צָוָה עֲלֵינוּ לַתֵּת. וְכִמּוֹ שְׁמִסְפָּרִים עַל
הַרְח"ק רַבִּי מְנַחֵם מִנְדֵּל מְרִימָנוּב וְצִלְה"ה,
שֶׁפַּעַם בָּא לְפָנָיו עָנִי וְאֶכְיוֹן לֵאכֹל וְנָתַן לוֹ
אֶכֶל רַב לְשִׁבְעָה, וְכִשְׁרָצָה לִילֵךְ קָרָא אוֹתוֹ
וְנָתַן לוֹ מִנֵּה יָפָה מִחֲדָשׁ, וְאָמַר עַד עַכְשָׁו
נִתְּנִי מִפְּנֵי שְׂרַחֲמָתִי עֲלֶיךָ, כַּעַת הִנֵּנִי נוֹתֵן
לְקִים צוֹ ה'. וַיֵּשׁ לוֹמַר שְׁעֵנִין זֶה רָמַז כָּאֵן
הַכְּתוּב בְּאֶמְרוֹ 'נִתְּנָן תַּתֵּן' שְׁתֵּי פַעֲמִים, כִּיּוֹן
שֶׁיִּכְוֹל לִהְיוֹת שֶׁהִנְתִּינָה הָרֵאוּשׁוֹנָה אֵינְנָה
בְּשִׁלְמוֹת, לָכֵן תַּתֵּן נִתְּנָה שְׁנִית וּבִנְתִּינָה זֹו
תַעֲשֶׂה עֵקֶר הַמִּצְוָה שְׁעֲלֶיהָ נֶאֱמַר 'וְלֹא יִרַע

אֲלִיקֶיכֶם', וַיִּבְטַל כָּל מִינֵי דִינִים מֵעֲלֵינוּ
וַיֵּאֲרִיךְ אַפּוֹ עַד שׁוּבְנוֹ אֵלָיו בְּתִשׁוּבָה,
וַיִּשְׁמַע וַיִּקְבֹּל תְּפִלּוֹתֵינוּ.

וְעוֹד מוֹעִיל עֲנִין זֶה גַם שֶׁתִּתְקַבֵּל הַתִּשׁוּבָה,
דְּהֵנָּה יָדוּעַ מִקְדָּמוֹנִים (בביאור מדרש
תנחומא האזינו ד, רמ"ע מפאנו עשרה מאמרות
חיקור דין ח"ב פ"א, מבי"ט בית אלוקים שער
התשובה פרק יג יד, חיד"א ראש דוד אמור),
בְּבִאֹר הָעֲנִין מְדוּעַ תִּשׁוּבָה מוֹעִלֶת רַק לְבִנִּי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְאַמּוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא מִחֲמַת
דְּבִנִּי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בָּנִים לְמָקוֹם (אבות ג,
יד), וְאֵב שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל
(קדושין לב, א), אֲכַל אַמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יוֹתֵר
מֵאֲשֶׁר עֲבָדִים לְמֶלֶךְ, וּמֶלֶךְ שְׁמַחַל עַל
כְּבוֹדוֹ אֵין כְּבוֹדוֹ מְחוּל (קדושין שם ע"ב), לָכֵן
לֹא מוֹעִילָה תִּשׁוּבָה לְמַחַל לָהֶם. וְהֵנָּה
נִתְּבָאֵר דְּמָה שְׁאֵנוּ בָּנִים לְמָקוֹם הוּא עַל יְדֵי
הָאֲחֻדוֹת וְהָאֲחֻהָ, נִמְצָא שֶׁזֶּהוּ הַמוֹעִיל לָנוּ
לְהִתְקַבֵּל תִּשׁוּבָתֵנוּ לְרָצוֹן בְּיָמִים אֵלוּ,
וְלִזְכוֹת לְמַחִילָה כָּאֵב הַמוֹחֵל לְבָנוּ.

וְאֶמְנָם עֵקֶר מָה שְׁמַטֵּל עֲלֵינוּ לְתַתֵּן בְּדוֹרְנוּ
עֵקֶבְתָּא דְּמִשְׁיַחָא הוּא לְתַתֵּן עֲנִין
שְׁנֵאת חֲנָם, דְּכִיּוֹן שְׁבַעֲוֵן זֶה נִחְרַב הַבֵּית
(יומא ט, ב) מִמִּילָא מְטֵל עֲלֵינוּ לְתַתֵּן עֲנִין זֶה
כְּדִי לִזְכוֹת לְגַאֲלָהּ וּבִנְיָן הַבֵּית. וַיֵּשׁ לְרַמּוֹז
זֹאת בְּמֵאמְרֵי הַש"ס בְּסוּטָה (מט, א), דְּאֲחֵר
שֶׁהִזְכִּירוּ רַבּוּי הַצְרוֹת שְׁבַעֲעֻקְבָתָא דְּמִשְׁיַחָא,
חֲצָפָא יִסְגִּי וְהֵיכֵר יֶאֱמִיר וְכו', מְסִים וְעַל
מִי יֵשׁ לָנוּ לְהַשְׁעֵן עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים,
רָמַזוּ בָזָה שְׁמַטֵּל עֲלֵינוּ לְתַתֵּן אֶת עֲנִין פְּרוּד

לְכַבֵּד בְּתוֹתָךְ לוֹ, וְכַשִּׁיקִים הַמְצִיחַ בְּשִׁלְמוֹת
אֹז 'בְּגִלְל הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ ה'."

על ידי אחדות זוכים בדיון

וְהִנֵּה אֵימָא בְּחִז"ל (בבא בתרא י, א) שָׁאֵל
טוֹרְנוֹסְרוּפּוֹס הָרִשָּׁע אֶת רַבִּי עֲקִיבָא,
אִם אֱלֹהֵיכֶם אוֹהֵב עֲנִיִּים הוּא מִפְּנֵי מַה
אֵינוֹ מִפְּרִנָּסָם, אָמַר לוֹ כְּדִי שֶׁנִּצּוֹל אָנוּ בְּהֵן
מִדִּינָהּ שֶׁל גִּיהֶנָּם. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא,
אֲמַשְׁל לָךְ מִשָּׁל לְמַה הַדְּבָר דּוֹמָה, לְמַלְךְ
בֶּשֶׁר וְדָם שֶׁכָּעַס עַל בָּנוּ וַחֲבָשׁוּ בְּבֵית
הָאֲסוּרִין וְצִוָּה עָלָיו שֶׁלֹּא לְהֹאכִילוֹ וְשֶׁלֹּא
לְהִשְׁקוֹתוֹ, וְהֵלֵךְ אָדָם אֶחָד וַהֲאֹכִילוֹ
וְהִשְׁקָהוּ, כְּשֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ לֹא דוֹרוֹן מִשְׁגֵּר
לוֹ [בְּתִמְיָה], וְאָנֹן קְרוֹיִין בָּנִים, דְּכִתִּיב
"בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם", הֲרִי שְׁמַמְצוֹת
הַצִּדְקָה מוֹכַח שֶׁאָנוּ בָּנִים לַה'. וּבִזְזָה אֶפְשָׁר
לְבָאֵר מַה שֶּׁרָמְזוּ הַקְדָּמוֹנִים (רוקח אסתר ט,
כב. אֵלֶיהוּ רַבָּה תִּקְפָּא, א בִּשְׁם סֵפֶר אִמְרָכָל)
ד'אֵלּוּל' הוּא רָאשֵׁי תְבוֹת 'אִישׁ לְרַעְהוּ
וּמִתְנֹת לְאֲבִיוָנִים', ד'אִישׁ לְרַעְהוּ' רֹמֵז עַל
אֲהֵבָה וְרַעוּת, 'וּמִתְנֹת לְאֲבִיוָנִים' הוּא עֲנִין

הַצִּדְקָה שֶׁהוּא לְרֹאוֹת לְדָאג לְבֵן הַמֶּלֶךְ,
וּבִזְזָה נִכְר שֶׁאָנוּ נִקְרָאִים בָּנִים, וּבִחְדָּשׁ
אֵלּוּל אָנוּ מְבַקְשִׁים לְזִכּוֹת בְּדִין עַל יְדֵי
שֶׁאָנוּ בְּאֲחֻדוֹת.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה מְצִינוּ בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים (יִיטב
לֵב בֶּלֶק, שֵׁם מִשְׁמוּאֵל רֹאשׁ הַשָּׁנָה תרע"ד)
עַל הַפֶּסוּק (במדבר כג, כא) "לֹא הִבִּיט אָנֹן
בִּיעֶקֶב וְלֹא רָאָה עֲמָל בִּישְׂרָאֵל ה' אֱלֹקָיו
עֲמוּ וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ", דְּאִיךְ אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת
לְבַחֲיִנַת 'לֹא הִבִּיט אָנֹן בִּיעֶקֶב', זֹאת בְּזִמָּן
ש'תִּרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ', 'תִּרְוַעַת' מִלְשׁוֹן
לְהִתְרַוַּעַע, כְּשֶׁאָנוּ בְּבַחֲיִנַת רַעִים, כִּי רַק
כִּלְפֵי הַיַּחֲדוּת שִׁיךְ לְמַצָּא עוֹן וּפֶשַׁע, אֲבָל
הָרַבִּים בְּכִלְלוֹת הֵם תְּמִיד בְּבַחֲיִנַת טוֹב,
כְּאֲמֹר בְּנָעִם אֱלִימֶלֶךְ (פֶּרֶשֶׁת דְּבָרִים)
שֶׁבְכִלְלוֹת יִשְׂרָאֵל אֵין רַע, וַיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק
עוֹלָם הַבָּא. וּבְעֲנִין זֶה אָנוּ צְרִיכִים
לְהִתְחַזֵּק בְּחִדָּשׁ אֵלּוּל, לְהִיּוֹת בְּאֲחֻדוֹת
וְאֲהֵבָת יִשְׂרָאֵל.

יִתֵּן ה' שְׁנוּזָפָה לְקַבֵּל פְּנֵי הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה
בְּאֲהֵבָה וּבְאֲחֻדוֹת, אֲמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.